

BESCHIKKING

Wet Natuurbescherming - ontheffing soorten ruimtelijke ontwikkeling

Aanvrager	Stichting Woonconcept
Aangevraagde activiteiten :	WNB Ontheffing soortenbescherming aanvraag
Datum ontvangst aanvraag :	13.05.2022
Locatie :	Aastraat, Parkstraat en Verlaatseweg te Steenwijk
Datum beschikking :	25.08.2022
Kenmerk :	D2022-08-000235
Zaaknummer :	2022-006550

Datum verzending

25.08.2022

Deze beschikking is als volgt opgebouwd:

A.	BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	4
A.1	Aanvraag	4
A.2	Besluit	4
A.3	Ondertekening en verzending	4
A.4	Niet mee eens?	5
B.	VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT	6
B.1	Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag	6
B.2	Algemeen	6
B.3	Fasering / uitvoering	7
B.4	Tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen	7
B.5	Ongeschikt maken	8
B.6	Permanente alternatieve verblijfplaatsen	8
B.7	Overige zaken	9
C.	OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT	10
C.1	BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER	10
C.1.1	Bevoegdheid	10
C.1.1.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd	10
C.1.2	Procedure	10
C.1.2.1	Adviesverzoek aan gemeente	10
C.1.3	Toetsingskader soorten	10
C.1.3.1	Wettelijke regels	10
C.1.3.2	Provinciaal beleid	10
C.2	WEERGAVE VAN DE FEITEN	12
C.2.1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten	12
C.2.1.1	Omschrijving van het project / activiteiten	12
C.2.2	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd	12
C.2.3	Periode	12
C.2.4	Onderliggende documenten	12
C.2.5	Aanvullende gegevens	12
C.3	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN	13
C.3.1	Inhoudelijke beoordeling	13
C.3.1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek	13
C.3.1.2	Effectbeoordeling	13
C.3.1.3	Mitigatie	13
C.3.1.4	Staat van Instandhouding	14
C.3.1.5	Beschrijving noodzaak ontheffing	15
C.3.1.6	Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging	16
C.3.1.7	Wettelijk belang van het project	16
C.3.1.8	Toetsing aan overige vereisten	16

C.3.1.9	Zorgplicht blijft altijd gelden	16
D.	SLOTCONCLUSIE	17
E.	KAARTEN	18

A. BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

A.1 Aanvraag

Mevrouw W. Duijndam van het adviesbureau Ecoreest b.v. heeft, namens de heer R. Messak van Woonconcept, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend.

Deze aanvraag hebben wij op 13 mei 2022 ontvangen en geregistreerd onder kenmerk 2022-006550. Op 29 juli 2022 hebben wij aanvullende gegevens ontvangen.

De aanvraag is gedaan vanwege de renovatie van 31 woningen.

A.2 Besluit

Wij besluiten u een ontheffing² te verlenen van verbodsbepalingen voor soorten van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In het bijzonder gaat het om nesten, rustplaatsen en eieren van vogels opzettelijk te vernielen of te beschadigen of nesten van gierwaluw, huismus en spreeuw weg te nemen³ en het verbod om voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen⁴.

Deze ontheffing heeft betrekking op de renovatie van 31 woningen in Steenwijk met als adressen:

- Aastraat 10-40 (even)
- Parkstraat 2-8 (even)
- Verlaatseweg 20-40 (even)

Deze ontheffing treedt in werking op 1 oktober 2022 en is geldig tot en met 31 december 2025.

Wij hebben een langere ontheffingsperiode opgenomen dan aangevraagd, omdat de aangevraagde periode korter is dan de geplande uitvoeringsperiode.

Verder besluiten wij dat de volgende stukken/delen van de aanvraag onderdeel uitmaken van de ontheffing, voor zover niet in strijd met de voorschriften zoals weergegeven in B. Voorschriften bij het besluit.

- Activiteitenplan Aastraat, Parkstraat en Verlaatseweg te Steenwijk (2022, Ecoreest)
- De aanvullingen van 29 juli 2022

De motivering voor ons besluit is in C. *Overwegingen bij het besluit* weergegeven.

Voorschriften

Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in B. *Voorschriften bij het besluit* weergegeven.

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid

² Op basis van art. 3.3, eerste lid en 3.8, eerste lid

³ Art. 3.1, tweede lid Wnb

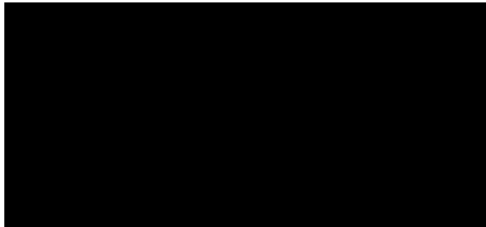
⁴ Art. 3.5, vierde lid Wnb

A.3 Ondertekening en verzending

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van gemeente Steenwijkerland;
- Adviesbureau Ecoreest b.v. t.a.v. 

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,



Lars Wuijster,
Teamleider vergunningverlening

A.4 Niet mee eens?

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat in onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 2 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, team Juridische Zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 - 361 55 55.

B. VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

B.1 Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geef u in de e-mail (meldpunt@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming - soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (D2022-08-000235). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

B.2 Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden informeert u ons over de startdatum door een e-mail te sturen naar meldpunt@overijssel.nl. Geef u bij de melding aan:
 - de contactpersoon ter plaatse, inclusief het mobiele telefoonnummer van de contactpersoon;
 - de naam van de begeleidende ecologische deskundige⁵, inclusief het mobiele telefoonnummer van deze persoon;
 - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;
 - Ons kenmerk van dit besluit.

Wanneer contactgegevens wijzigen, informeert u ons hierover.

3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Lokaal, telefoonnummer 038 499 88 99 als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.
4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit - voorafgaand aan de voorgenomen wijzigingen - ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Dit is nodig omdat voor deze wijzigingen opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld moet worden. Alleen na schriftelijke toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar meldpunt@overijssel.nl.

⁵ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologische deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- op HBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

B.3 Fasering / uitvoering

5. Het ongeschikt maken van de woningen in het plangebied voorafgaand aan de renovatiewerkzaamheden wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare perioden van de gierzwaluw, de huismus, de spreeuw, de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis.

De kwetsbare voortplantingsperiode van de gierzwaluw loopt van half april tot en met half augustus.

De kwetsbare voortplantingsperiode van de huismus loopt van maart tot en met augustus.

Daarnaast zijn vorstperioden (dagen waar de temperatuur overdag niet boven 0 graden Celsius komt) ook kwetsbare perioden voor de huismus.

De kwetsbare voortplantingsperiode van de spreeuw loopt van april tot en met juni.

De kwetsbare voortplantingsperiode van de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis loopt globaal van half mei tot en met augustus. De kwetsbare winterperiode loopt globaal van november tot en met maart.

Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. Wanneer de gevoelige perioden beginnen en eindigen wordt beoordeeld door een ecologisch deskundige op het gebied van de gierzwaluw, de huismus, de spreeuw, de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis. Afwijkingen van de hierboven aangegeven standaarddata worden onderbouwd beschreven in het logboek.

B.4 Tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen

6. U heeft eerder permanente mitigatie gerealiseerd voor gierzwaluw en huismus ten behoeve van andere projecten in de directe nabijheid van het onderhavige plangebied. Deze mitigatie zet u nu in als tijdelijke alternatieve nestgelegenheid voor de vogels in dit plangebied. De alternatieve nestgelegenheid is op kaart weergegeven in hoofdstuk E.
 - a. U heeft 5 gierzwaluwkasten ingebouwd in de kopgevel van de Aastraat 42, in de directe nabijheid van reeds bestaande gierzwaluwnesten.
 - b. De nieuwbouwwoningen aan de Kanaalstraat en de Parkstraat zijn gerealiseerd met verhoogd vogelschroot (op de derde panlat). Op deze wijze zijn de onderste rijen dakpannen toegankelijk voor de huismus.
7. U heeft (tijdelijke) alternatieven gerealiseerd voor de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis op de onderstaande manieren. De locaties waar deze alternatieven zich bevinden zijn op kaart weergegeven in hoofdstuk E.
 - a. Op 2 mei 2022 heeft u 24 vleermuiskasten opgehangen (12x vleermuiskast midi, 8x VKWS07, 4x VMTH1).
 - b. In april 2020 heeft u 4 vleermuiskasten opgehangen ten behoeve van een eerder uitgevoerd project. U laat deze vleermuiskasten langer hangen ten behoeve van dit project.
 - c. In 2020 heeft u woningen gebouwd aan de Kanaalstraat en de Parkstraat die vleermuisvriendelijk zijn gebouwd. De nokvorst biedt toegang voor vleermuizen tot ruimtes onder het dak en in de boeidelen zijn uitsparingen aangebracht zodat de vleermuizen toegang hebben tot de ruimte tussen de gevels en de boeidelen.
8. De tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen (voorschrift 7 a en b) mogen later worden verwijderd onder de volgende voorwaarden:
 - a. Minimaal drie maanden na het gereedkomen van de permanente mitigatie, waarbij alleen april tot en met oktober meetellen.
 - b. Onder begeleiding van een deskundige op het gebied van vleermuizen.
 - c. Buiten de kwetsbare perioden zoals beschreven in voorschrift 5.
 - d. Binnen de looptijd van deze ontheffing. Na de looptijd van deze ontheffing dient voor het verwijderen gecontroleerd te worden door een deskundige op het gebied van

vleermuizen of de alternatieve verblijfplaatsen in gebruik zijn. Als dat het geval is, is een ontheffing noodzakelijk om de verblijfplaatsen te mogen verwijderen

B.5 Ongeschikt maken

9. Voorafgaand aan het verwijderen van de dakpannen wordt er op de dakpannen geklopt zodat eventueel aanwezige vogels vertrekken.
10. De woonblokken worden ongeschikt gemaakt door het toepassen van exclusion flaps. Minimaal 5 dagen na het ongeschikt maken voert u een controle uit met behulp van een batdetector. Deze controle moet uitgevoerd worden door de ecologisch deskundige onder bij nacht geschikte vliegomstandigheden voor vleermuizen (>10 graden Celsius, wind max 4 Beaufort en maximaal motregen). Indien alsnog verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen, dan zijn extra maatregelen nodig om de verblijfplaatsen verder ongeschikt te maken. Deze procedure wordt herhaald totdat geen uitvliegende vleermuizen meer waargenomen worden. De sloopwerkzaamheden mogen pas starten als uit de controle blijkt dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn in de bebouwing.

B.6 Permanente alternatieve verblijfplaatsen

11. U realiseert permanente nestgelegenheid voor de gierzwaluw op de volgende manier. De oorspronkelijke situatie wordt zoveel mogelijk in stand gehouden dan wel hersteld, zij het met een extra tussenlaag van 151 millimeter. De dakpannen worden wel vernieuwd, maar hetzelfde type dakpannen als in de huidige situatie wordt weer teruggebracht. De kantpannen en de op te metselen gevel worden op dezelfde wijze aangebracht, zodat reeds aanwezige openingen worden hersteld. U doet dit conform de details zoals uitgewerkt in het Activiteitenplan en in voorschrift 14.
12. U realiseert permanente nestgelegenheid voor de huismus op de volgende manier. De oorspronkelijke situatie wordt zoveel mogelijk in stand gehouden dan wel hersteld, zij het met een extra tussenlaag van 151 millimeter. De dakpannen worden wel vernieuwd, maar hetzelfde type dakpannen als in de huidige situatie wordt weer teruggebracht. Het gehele dak wordt teruggebracht in de huidige staat, dit geldt ook voor de dikte van de panlatten, tengels, en afstand van de dakgoot. De ondergrond biedt voldoende houvast voor huismus. De reeds aanwezige toegang via de dakgoot naar de onderste rij dakpannen wordt op dezelfde wijze teruggebracht. De nieuwe situatie is vergelijkbaar met de huidige situatie en de omgeving wijzigt niet. Er zal eveneens geen vogelschroot geplaatst worden. U doet dit conform de details zoals uitgewerkt in het Activiteitenplan en in voorschrift 14.
13. U realiseert permanente nestgelegenheid voor de spreeuw op de volgende manier. De oorspronkelijke situatie wordt zoveel mogelijk teruggebracht, zij het met een extra tussenlaag van 151 millimeter. De dakpannen worden wel vernieuwd, maar hetzelfde type dakpannen als in de huidige situatie wordt weer teruggebracht. De openingen nabij de dakramen blijven behouden of worden voorzien van een kunststof huifje. U doet dit conform de details zoals uitgewerkt in het Activiteitenplan en in voorschrift 14.
14. U realiseert permanente verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis op de volgende manier. De oorspronkelijke situatie wordt zoveel mogelijk teruggebracht, zij het met een extra tussenlaag van 151 millimeter. De oorspronkelijke situatie die wordt teruggebracht heeft de volgende kenmerken:
 - a. De afstand tussen kantpannen en kopgevel moet twee centimeter bedragen. Het gat bij de overlap tussen twee pannen is hierdoor circa 3.5 - 4 cm met de gevel.
 - b. De afstand tussen de nokvorst is 3.5 centimeter van de gevel.
 - c. De ruimte in de spouw moet vijf centimeter bedragen. De spouw van de kopgevels is tot en paar decimeter naar beneden toegankelijk. Daaronder bevindt zich massief isolatiemateriaal.

- d. De spouw wordt niet verder opgevuld met isolatiemateriaal.
- e. De polystyreenplaten van het dak, gelegen tussen de tengels, moeten reiken tot het dakbeschot, welke eindigt op het binnenspouwblad.
- f. Onder het binnenspouwblad is de ruimte onder de pannen tot het buitenspouwblad opgevuld met steenwol. Deze mag niet nauw aansluiten, zodat de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis toegang behouden tot zowel de spouw als het dakvlak. Een opening van circa drie centimeter dient behouden te blijven. Waar steenwol al niet aanwezig is (dat is bijvoorbeeld het geval bij Aastraat 8) wordt deze in de nieuwe situatie eveneens niet geplaatst.
- g. De panlat heeft een afmeting van 23 millimeter dik en 35 millimeter breed.
- h. Het dakbeschot rust op binnenspouwblad en bevindt zich tot op 18 centimeter van binnenkant van het buitenspouwblad.
- i. Onder het dak blijft er voldoende ruimte onder dakpannen.
- j. De ondervorst bestaat uit twee losse delen en gaat daardoor niet over de ruiters en zal in toekomstige situatie op dezelfde wijze toegebracht worden. Dit geeft de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis de mogelijkheid om over de lengte van het dak in- en uit te vliegen.
- k. De afstand tussen de ruiters en de ondervorst bedraagt tenminste 1.5 centimeter.
- l. Langs de nok zijn twee pijpjes aanwezig. Deze blijven met de voorgenomen werkzaamheden ongewijzigd. Daardoor kan de warmte die de pijpjes afgeven ongewijzigd benut worden in het dakvlak. De afdekplaat staat open waardoor een toegang tot het dak blijft behouden. In de nieuwe situatie worden de loodslabben voorzien van kunststof 'huifjes'.
- m. De tussenmuren blijven ongewijzigd intact. De dakplaten zullen op dezelfde wijze worden aangebracht, zodat de tussenmuren bereikbaar blijven voor de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis.

B.7 Overige zaken

- 15. De werkzaamheden voert u uit in overeenstemming met bovengenoemde voorschriften en door of onder begeleiding van een ecologisch deskundige op het gebied van de betreffende soorten
- 16. U houdt een ecologisch logboek bij of laat dit bijhouden door bijvoorbeeld de ecologisch deskundige. Uit dit logboek blijkt aantoonbaar op welke wijze, waar en wanneer uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften. Het gaat er daarbij vooral om het registreren van uitvoering, keuzes, afwegingen bij het handelen volgens de voorschriften en hoe wordt omgegaan met onverwachte soorten of situaties. Het ecologisch logboek is op de werklocatie aanwezig en wordt op verzoek van de toezichthouder aan hem/haar getoond.

C. OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

C.1 BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER

C.1.1 Bevoegdheid

C.1.1.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming⁶. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid). De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

C.1.2 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

C.1.2.1 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Steenwijkerland gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren.

Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

C.1.3 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

C.1.3.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming⁷ en (soms) de Regeling natuurbescherming⁸ zijn voor de toetsing relevant.

C.1.3.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7 Natuur). Hierin zijn onder andere regels met betrekking tot een vrijstelling van bepaalde soorten weergegeven.

In onze Beleidsregel Natuur Overijssel 2017⁹ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁰ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

⁶ Art. 1.3, eerste lid Besluit natuurbescherming

⁷ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

⁸ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

⁹ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

¹⁰ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

C.1.3.2.1 Jaarrond beschermde vogelnesten

Onder invloed van jurisprudentie heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in 2009 lijsten opgesteld van de vogelsoorten, waarvan het nest jaarrond beschermd moet worden. Wij hebben deze lijsten van jaarrond beschermde nesten van vogels in 2017 beleidsarm overgenomen.

Inmiddels is gebleken dat deze landelijke lijsten niet volledig op onze provincie zijn toegespitst. Daarom hebben wij deze lijsten aangepast. Deze nieuwe lijsten zijn tot stand gekomen aan de hand van de meest recente trends en aantallen van broedvogels in Nederland en in Overijssel. Vervolgens is beoordeeld of de soorten in de juiste categorie waren ingedeeld om de soort aan te merken als soort met vast nest respectievelijk soort met jaarrond beschermd functioneel leefgebied.

Wij hebben 2 lijsten vastgesteld, namelijk:

1. Lijst Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten Overijssel.
2. Lijst vogelsoorten met jaarrond beschermd functioneel leefgebied Overijssel.

De nesten c.q. het ecologisch functionele leefgebied van de soorten op de lijsten zijn beschermd.

Bescherming nesten algemeen

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en het uitbroeden van de eieren en voor het grootbrengen van de jongen. Indien de soort nest-indicerend gedrag vertoont, zoals het baltsgedrag en het aanslepen van nestmateriaal tot het moment dat de jongen zelfstandig zijn, is het niet toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Het nest-indicerend gedrag is al onderdeel van het broeden.

Als het gaat om vogelsoorten, waarbij de jongen direct het nest verlaten (nestvlinders), is ook de ruime omgeving van het nest belangrijk. In de context van de Wnb valt onder nest zowel de inhoud als de ecologisch functionele omgeving onder het begrip nest. De omvang van de ecologisch functionele omgeving verschilt per vogelsoort. Het betreft de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Onder de verbodsbepaling vallen alle activiteiten die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Ook situaties, die het nest op zich niet fysiek aantasten, kunnen onder de verbodsbepalingen vallen. Als er bijvoorbeeld sprake is van aantasting van de ecologisch functionele omgeving, waardoor de broedvogel zijn nestplek permanent verlaat.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Die vogels gebruiken hun nest niet als een vaste rust of verblijfplaats. De meeste nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen¹¹ niet de bescherming van artikel 3.1 van de Wnb.

Jaarrond beschermd nest of leefgebied

Nesten – en/of – het ecologisch functioneel leefgebied van de gierzwaluw, de huismus en in bepaalde gevallen de spreeuw zijn jaarrond beschermd. Voor deze soort geldt dat de specifieke voorwaarden voor het broeden en grootbrengen van de jongen niet overal aanwezig zijn. De broedplekken met het ecologisch functionele leefgebied van deze soorten genieten daarom ook buiten het broedseizoen bescherming. Op basis daarvan is bij het verwijderen van (oude) nesten van deze soort altijd een ontheffing nodig. Zonder ontheffing is er sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen.

¹¹ Het broedseizoen start met nest-indicerend gedrag en eindigt als de jongen geen ouderzorg meer nodig hebben. De duur en periode van het broedseizoen verschilt per soort.

C.2 WEERGAVE VAN DE FEITEN

C.2.1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

C.2.1.1 Omschrijving van het project / activiteiten

Woonconcept is voornemens 31 woningen te verduurzamen aan de Aastraat, Parkstraat en Verlaatseweg in Steenwijk. Het dak wordt geïsoleerd en de dakpannen worden vervangen. Volgens planning worden de woningen aan de Aastraat verduurzaamd in de winter 2022-2023 en de woningen aan de Parkstraat en de Verlaatseweg in de winter van 2023-2024. Het verduurzamen heeft als doel om energiezuiniger woningen te realiseren en daarmee een bijdrage te leveren tegen klimaatverandering in het kader van het Klimaatakkoord van Parijs.

C.2.2 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan voor de gierzwaluw, de huismus en de spreeuw van het verbod om nesten, rustplaatsen en eieren opzettelijk te vernielen of te beschadigen of nesten weg te nemen¹² en voor de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis van het verbod om voortplantingsplaatsen of rustplaatsen (opzettelijk) te beschadigen of te vernielen.¹³

C.2.3 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 1 oktober 2022 tot en met 1 januari 2024. Omdat u volgens uw planning op de door u aangevraagde einddatum nog niet klaar bent met de werkzaamheden en de aangevraagde einddatum geen rekening houdt met eventuele vertragingen en het eventueel na afloop van de werkzaamheden, maar binnen de looptijd van de ontheffing verwijderen van de tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen, verlenen wij de ontheffing tot een latere einddatum dan aangevraagd.

C.2.4 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Activiteitenplan Aastraat, Parkstraat en Verlaatseweg Steenwijk (Ecoreest, 2022)
- Onderzoekskaart
- Ecologisch onderzoek Aastraat, Parkstraat en Verlaatseweg Steenwijk (Ecoreest, 2022)

C.2.5 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 13 mei 2022 ontvangen. Op 27 juli 2022 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 29 juli 2022¹⁴ ontvangen.

¹² Art. 3.1, tweede lid Wnb

¹³ Art. 3.5, vierde lid Wnb

¹⁴ Kenmerk provincie D2022-07-004631

C.3 TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

C.3.1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling. We betrekken wel het kennisdocument van de betrokken soorten bij onze toetsing.

C.3.1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

Middels bureau- en veldonderzoek is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten. In het rapport "Ecologisch onderzoek Aastraat, Parkstraat en Verlaatseweg Steenwijk (Ecoreest, 2022)" wordt beschreven hoe dit onderzoek is uitgevoerd. Op hoofdlijnen komt dit neer op:

- Onderzoek naar de gierzwaluw met zes veldbezoeken in 2019.
- Onderzoek naar de huismus met vijf veldbezoeken in 2017 en 2021.
- Onderzoek naar de kauw en de spreeuw met een veldbezoek in 2021 en in 2022.
- Onderzoek naar vleermuizen met batdetector in de periode 2019-2022, met endoscoop, met warmtebeeldcamera en door middel van visuele inspectie.

Aangezien het onderzoek is uitgevoerd conform de vigerende protocollen, beoordelen wij het onderzoek als voldoende en op de juiste manier uitgevoerd.

Tijdens het ecologische onderzoek zijn de volgende beschermde functies aangetroffen binnen het plangebied:

- 4 nesten van de gierzwaluw
- 21 nesten van de huismus
- 4 nesten van de kauw
- 7 nesten van de spreeuw
- 6 zomerverblijfplaatsen en 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis
- 7 zomerverblijfplaatsen, 2 paarverblijfplaatsen en 2 kraamverblijfplaatsen van de rosse vleermuis
- 1 zomerverblijfplaats en 5 paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis

C.3.1.2 Effectbeoordeling

Door de werkzaamheden gaan de volgende beschermde ecologische functies verloren:

- 4 nesten van de gierzwaluw
- 21 nesten van de huismus
- 4 nesten van de kauw
- 7 nesten van de spreeuw
- 6 zomerverblijfplaatsen en 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis
- 7 zomerverblijfplaatsen, 2 paarverblijfplaatsen en 2 kraamverblijfplaatsen van de rosse vleermuis
- 1 zomerverblijfplaats en 5 paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis

De nesten van de kauw zijn niet jaarrond beschermd. Aangezien de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden uitgevoerd is daarom geen ontheffing voor deze soort nodig. Deze soort wordt daarom in de rest van deze ontheffing buiten beschouwing gelaten.

C.3.1.3 Mitigatie

De voorgestelde mitigerende maatregelen, zoals beschreven in het Activiteitenplan bij de aanvraag en in de aanvulling van 29 juli 2022, zijn voldoende. Ze komen overeen met bestaande methoden zoals beschreven in de Kennisdocumenten van de betrokken soorten. Met deze maatregelen worden negatieve effecten op de gierzwaluw, de huismus, de spreeuw, de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis zoveel mogelijk geminimaliseerd. In *B. Voorschriften bij het besluit* zijn de voorgestelde maatregelen vastgelegd. In hoofdlijnen komen deze neer op:

- Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt de bebouwing buiten de kwetsbare perioden ongeschikt gemaakt voor vleermuizen en de dakpannen worden beklopt voor ze worden weggehaald zodat aanwezige vogels wegvliegen.
- Er is voorzien in tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen door permanente mitigatie die voor andere projecten in de onmiddellijke nabijheid is gerealiseerd en door extra opgehangen vleermuiskasten.

- De voor de betrokken soorten relevante kenmerken van de woningen in het plangebied worden zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat teruggebracht. De relevante kenmerken zijn geconcretiseerd in de voorschriften en het Activiteitenplan.

C.3.1.4 Staat van Instandhouding

C.3.1.4.1 Gierzwaluw

De woningen zullen voorafgaand aan het broedseizoen in dezelfde stijl teruggebracht zijn; de werkzaamheden vinden plaats in de periode dat gierzwaluw niet in Nederland is. Door het treffen van deze maatregelen leiden de voorgenomen werkzaamheden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van gierzwaluw.

C.3.1.4.2 Huismus

De woningen zullen voorafgaand aan het broedseizoen van huismus in dezelfde stijl teruggebracht zijn; er zijn te allen tijde voldoende alternatieve voorzieningen beschikbaar. Tevens worden tijdig mitigerende maatregelen genomen om te voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden worden verwond of gedood. Door het treffen van deze maatregelen leiden de voorgenomen werkzaamheden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van huismus.

C.3.1.4.3 Spreeuw

De woningen zullen voorafgaand aan het broedseizoen van spreeuw in dezelfde stijl teruggebracht zijn; er zijn te allen tijde voldoende alternatieve voorzieningen beschikbaar. De opening nabij de dakramen blijven behouden of worden hersteld door het aanbrengen van huifjes. Op die manier behouden spreeuwen de ruimte onder de dakpannen voor het bouwen van nesten. In de nieuwe situatie zal hierdoor een ruime hoeveelheid aan nestgelegenheid beschikbaar zijn. Tevens worden tijdig mitigerende maatregelen genomen om te voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden worden verwond of gedood.

De werkzaamheden worden uitgevoerd in de winterperiode, buiten het broedseizoen van spreeuwen. Spreeuwen maken gedurende de winterperiode geen gebruik van nesten. De aanwezige verblijfplaatsen van spreeuw hoeven zodoende niet tijdelijk gemitigeerd te worden.

Door het treffen van deze maatregelen leiden de voorgenomen werkzaamheden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van spreeuw.

C.3.1.4.4 Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis

Omdat de woningen in dezelfde stijl teruggebracht worden en er voldoende alternatieve voorzieningen beschikbaar zijn, zijn te allen tijde voor gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis voldoende verblijfplaatsen beschikbaar. Tevens worden tijdig mitigerende maatregelen genomen om te voorkomen dat dieren tijdens de werkzaamheden worden verwond of gedood. Op die wijze wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

C.3.1.4.5 Rosse vleermuis

Over mitigerende maatregelen voor de rosse vleermuis is weinig bekend. Door de woningen zoveel mogelijk in oorspronkelijke staat te herstellen voor wat betreft de relevante kenmerken, worden de woningen weer geschikt gemaakt voor vleermuizen.

Mogelijk hebben de isolatiewerkzaamheden energetisch effect op verblijfplaatsen. Doordat minder warmteverlies optreedt van binnenuit, kan - in de koudere periodes - het in het dakvlak theoretisch ook kouder zijn ten opzichte van de huidige situatie. De afvoerpijpjes van de CV en de ventilatie (warmtebronnen) blijven echter ongewijzigd; de meeste waarnemingen zijn geconstateerd in de nabijheid van deze pijpjes.

In warme periodes kan het, ten opzichte van de huidige situatie, theoretisch warmer worden. Warmte van buitenaf dringt minder snel door naar binnen en zou de ruimte in het dakvlak sterker kunnen opwarmen. Echter wordt de top van de spouw ongemoeid gelaten, zodat verblijfplaatsen in de top van de spouwmuur

hierdoor amper worden beïnvloed. Tevens hebben de te realiseren zonnepanelen lokaal een licht dempende werking op de temperatuur. Daarbij kunnen de vleermuizen gebruik maken van het gehele dakvlak en top van de spouw, zowel de zonkant als ook de schaduwkant. Wij verwachten dat deze variatie aan klimatologische omstandigheden voldoende mogelijkheden biedt aan de vleermuizen om gedurende de gehele verblijfsperiode een geschikte verblijfplaats te vinden.

Over het effect van energetische wijzigingen in verblijfplaatsen van de rosse vleermuis is weinig bekend. In Naarden is een schoorsteen van een zwembad behouden bij de sloop omdat hier een kraamverblijfplaats van rosse vleermuis is aangetoond. Ondanks dat er niet meer verwarmd wordt (en het dus kouder is, de schoorsteen is niet meer in gebruik) maakt Historische Kring Bussum (Historische Kring Bussum, 2021) melding dat, ook nadat de verwarming was afgekoppeld de rosse vleermuis nog gebruik gemaakt heeft van de verblijfplaats. In 2013 wordt melding gemaakt dat er geen recente waarnemingen meer gedaan zijn (Brandjes, 2013). Waarneming.nl meldt enkele waarnemingen in de omgeving van deze locatie maar verblijfplaatsen worden niet genoemd. Meer recente data zijn niet bekend.

Er wordt bij de dakrenovatie gebruik gemaakt van nieuwe materialen. Onduidelijk is of en welke effecten te verwachten zijn op rosse vleermuis. Veelbelovend is het gebruik van de kolonie rosse vleermuis van een woning ter plaatse van Brederostraat 2, nabij het projectgebied. Deze appartementen zijn gebouwd in 2010 en in gebruik als verblijfplaats van rosse vleermuis. Het is niet duidelijk hoe lang deze verblijfplaats al in gebruik is maar dit maakt wel duidelijk dat ook (relatief) nieuwe gebouwen worden gevonden en gebruikt door rosse vleermuis. Dat blijkt ook uit een nieuwbouwproject in IJburg-Amsterdam, waar na realisatie rosse vleermuizen zijn waargenomen (het Parool, 2013).

Met de voorgenomen werkzaamheden worden binnen het projectgebied de verblijfplaatsen van rosse vleermuis aangetast. Alle verblijfplaatsen buiten het projectgebied blijven met de voorgenomen werkzaamheden onaangetaast; er zijn geen plannen van Woonconcept deze panden binnen afzienbare tijd te verduurzamen.

Gezien de te nemen maatregelen wordt verwacht dat de te renoveren woningen na oplevering geschikt en functioneel zullen zijn voor de rosse vleermuis. In het geval dat rosse vleermuis geen gebruik meer blijkt te maken van de gerenoveerde woningen, blijven de verblijfplaatsen in de omgeving van het projectgebied behouden. Onduidelijk is of deze resterende verblijfplaatsen in de omgeving van het projectgebied voldoende zijn om de kolonie rosse vleermuizen in de wijk te behouden. Daarom worden de werkzaamheden in twee fases uitgevoerd, en wordt de huidige situatie zoveel mogelijk terug gebracht. Daarbij dient opgemerkt te worden dat niet elke verblijfplaats even intensief gebruikt wordt. Met name de verblijfplaatsen ter plaatse van Aastraat 40 en Parkstraat 8 (binnen het projectgebied en onderhevig aan voorgenomen werkzaamheden) en Kanaalstraat 33 (buiten het projectgebied) worden intensief gebruikt.

Met de wijze van uitvoering (buiten periode van aanwezigheid van rosse vleermuis en het herstel van de oorspronkelijke situatie), het gefaseerd werken, de instandhouding van de verblijfplaatsen buiten het projectgebied én het in stand blijven van de verblijfplaats ter plaatse van Kanaalstraat 33, achten wij het aannemelijk dat de woningen na oplevering geschikt en functioneel zijn voor de kolonie rosse vleermuis.

Hiermee wordt er dankzij de te nemen maatregelen geen afbreuk gedaan aan het streven de populatie van rosse vleermuis in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

C.3.1.5 Beschrijving noodzaak ontheffing

De voorgenomen werkzaamheden ten behoeve van de verduurzaming van 31 woningen aan de Aastraat, Parkstraat en Verlaatseseweg in Steenwijk leiden tot het beschadigen en vernielen van nesten van de gierwaluw, de huismus en de spreeuw en van verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis. Dit is een overtreding van de verbodsartikelen genoemd in artikel 3.1 en artikel 3.5 van de Wnb. Voor de overtreding van deze verboden heeft u een ontheffing nodig.

C.3.1.6 Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging

Wij zijn van oordeel dat andere bevredigende oplossingen ontbreken. Er zijn geen geschikte alternatieven voor uitvoering van het project. Het verduurzamen van deze woningen is locatiespecifiek. Het uitvoeren van werkzaamheden op een andere locatie, leidt niet tot een verduurzaming van de woningen in het plangebied. Het niet uitvoeren van werkzaamheden evenmin. Het is niet mogelijk de woningen te verduurzamen zonder de aanwezige nesten en verblijfplaatsen te beschadigen of te vernielen. Een alternatief zou bijvoorbeeld zijn de woningen te slopen en nieuwe, energiezuinige, woningen te bouwen, maar dit alternatief is niet gunstiger voor de betrokken soorten. De werkwijze en de planning zijn aangepast aan de ecologie van de gierzwaluw, de huismus, de spreeuw, de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis, zodat alternatieven niet gunstiger zijn voor deze soorten.

C.3.1.7 Wettelijk belang van het project

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid. Enerzijds leidt slechte isolatie in de woningen tot vocht, tocht, schimmel en huisstofmijt. Dit is nadelig voor de gezondheid van de bewoners. Daarom is het project in het belang van de volksgezondheid. Daarnaast worden de werkzaamheden uitgevoerd in het kader van het Klimaatakkoord van Parijs om klimaatverandering tegen te gaan. Klimaatverandering en de daaraan gekoppelde gevolgen (zoals droogte, hittegolven, extreme neerslag, zeespiegelstijging, epidemieën) zijn een bedreiging voor zowel de volksgezondheid als de openbare veiligheid in Nederland. Ook daarom is het project in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid.

C.3.1.8 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb¹⁵ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om aan de gevraagde ontheffing extra voorschriften te verbinden op basis van artikel 1.10, derde lid Wnb.

C.3.1.9 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb¹⁶. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

¹⁵ Art. 1.10, derde lid Wnb

¹⁶ Art. 1.11, eerste en tweede lid Wnb

D. SLOTCONCLUSIE

De ontheffing van de verbodsbepalingen om nesten en verblijfplaatsen te beschadigen en te vernielen van de gierzwaluw, de huismus, de spreeuw, de gewone dwergvleermuis, de rosse vleermuis en de ruide dwergvleermuis kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten wordt niet aangetast.

Wij zijn van oordeel dat voor het doel van het project geen andere bevredigende oplossing is waarbij minder negatieve effecten op de beschermde soorten optreden. Daarnaast zijn wij van oordeel dat er een wettelijk belang is om de negatieve effecten op de betrokken soorten te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

E. Kaarten



Figuur 1: Plangebied Aastraat, Parkstraat & Verlaatseweg te Steenwijk



Figuur 2: Huismusnesten in en nabij het plangebied



Figuur 3: Gierwaluwnesten in en nabij het plangebied



Figuur 4: Spreeuwennesten in en nabij het plangebied



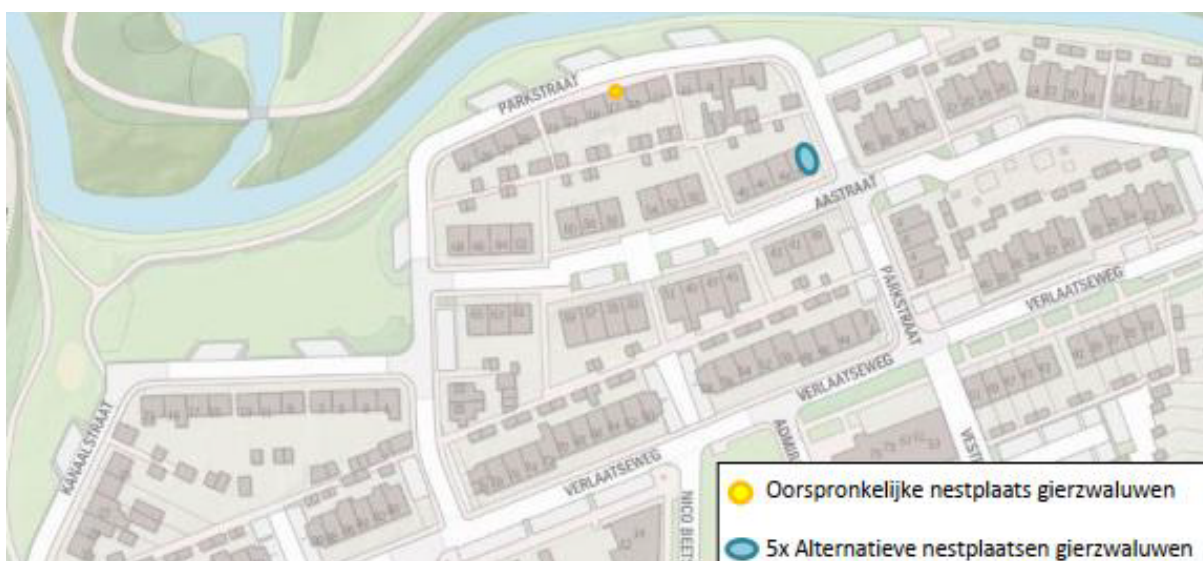
Figuur 5: Verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in en nabij het plangebied. Lichtblauw: Zomerverblijfplaats, donkerblauw: paarverblijfplaats



Figuur 6: Verblijfplaatsen van de rosse vleermuis in en nabij het plangebied. Zie visuele legenda voor zomer-, paar- en kraamverblijfplaatsen.



Figuur 7: Verblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis in en nabij het plangebied. Rood: Zomerverblijfplaats, oranje: paarverblijfplaats



Figuur 8: Overzicht tijdelijke mitigatie gierzwaluw en huismus. Grijze kader: Permanente mitigatie huismus voor eerder project. Blauwe cirkel: 5 inbounestkasten voor gierzwaluw.



Figuur 9: Overzicht tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen t.b.v. vleermuizen. Rode cirkels: voor dit project opgehangen vleermuiskasten (24 totaal), blauwe stippen: vleermuiskasten eerder project (1 per stip), groene kaders: permanente mitigatie eerder project